

INTERVJU / Jette Ostan Vejrup, igralka

Srečanje, to je pravi smisel gledališča

✂ Gregor Butala

Dnevnikovo nagrado za izjemen umetniški dosežek na odru Mestnega gledališča ljubljanskega je v soboto prejela igralka Jette Ostan Vejrup, in sicer za celoto vlog, ki jih je ustvarila v minuli sezoni: za Hipolito v uprizoritvi *Sen kresne noči*, Levivo v drami *Življenje kot delo* in Birgitte Mrak v kriminalni nadaljevalki *Praznina spomina*. »Sem presečena, toda vesela, da je moje delo opaženo,« pove.

Nagrado ste dobili za tri zelo različne vloge. Kako ste jih doživljali?

Res so to tri zelo različne ženske, toda nekaj jim je skupno – v razmerju do okolja so na tak ali drugačen način v podrejenem položaju. Hipolita v predstavi *Sen kresne noči* je ženska, ki se znajde v skrajno patriarhalni družbi in ostane brez sleherne avtonomije. *Življenje kot delo* je v osnovi igra o moškem, ki se sooča s svojo minljivostjo; Leviva kot njegova žena je zgolj postavljena pred dejstvo, da človek, s katerim živi, doživlja krizo. Birgitte iz *Praznine spomina* pa je tujka v nekem okolju, izolirana in osamljena; ženejo jo jeza, frustracija, tudi materinska prizadetost nad krivico. Ni toliko v stiku s svojim rciem, deluje bolj nagonsko, kot žival.

Te predstave se precej razlikujejo po zasnovi – je vsaka vloga zahtevala drugačen postopek?

Seveda, saj je vsaka od teh predstav nastajala na povsem drug način. *Življenje kot delo* in *Praznina spomina* sta izhajali predvsem iz besedilne predloge, toda pri prvi imam besedila ogromno, na odru sem ves čas, lik lahko razvijam bolj postopoma, druga je sestavljena iz kratkih prizorov, kjer je čas za bistveno sporočilo neke vloge v dani situaciji precej krajši. Drugače je bilo pri snovalnem gledališču Jerneja Lorencija, kjer smo se najprej ukvarjali s tematiko Shakespearovega besedila, ga oluščili, nato pa z improvizacijami dodajali vsebino na novo. Veliko sem se ukvarjala z vprašanjem, kako na oder ustrezno umestiti žensko, ki je polna žalosti in nemoči, za nameček pa še povsem pasivna, z le

malo besedila. Na podobno zagato sem naletela že pri *Iliadi*, kjer sem igrala Hero: kam v teh klasičnih igrah, kjer dominirajo alfa samci, postaviti ženske, če nočemo pristati na taka razmerja sil? Kakšne so zgodbe teh žensk in kako sploh preživijo? Pri Heri sem videla tri možnosti, da lahko vse to prenaša: lahko bi bila ali nora ali pasivna, a nič od tega ni nujno zanimivo – in sem odkrila, da je pravzaprav najprimernejše, če se iz muk svojega življenja rešuje v vzporedni svet in si pri tem pomaga z alkoholom. Hipolita pa je nekakšna nema priča, toda skozi njo se ponuja neka življenjska modrost: če hočemo razumeti sočloveka, moramo zlesti v njegovo kožo, tudi če je to neprijetno. Sobivanje je lahko zelo boleče in težko; ker pa ne gre drugače, kot da živimo drug z drugim, se moramo ves čas učiti, kako.

Pred podobna vprašanja ste postavljani v drami *Življenje kot delo*, kjer skupaj s soprogom

Borisom Ostanom igrate zakonski par. Je delati tako predstavo s partnerjem lažje ali težje?

Najtežje pri igri s partnerjem je pravzaprav to, da moraš do njega ohraniti zelo profesionalen odnos in ga na neki način obravnavati kot tujca. V procesu ali na odru ne smeš prestopiti mej njegove integritete – tako kot tega ne storiš pri drugih. Po drugi strani je seveda prednost to, da se zelo dobro poznavata in veva, kako delava; lažje si pomagava, sva pa ob tem drug do drugega tudi zelo kritična.

Občutek imam, da se stvari lotevate zelo metodično.

Pravzaprav sem intuitivna igralka. Običajno v vlogi kar nekaj zavoham, jo nekako začutim, seveda pa temu vedno sledi temeljit premislek v procesu njenega oblikovanja. Svoje vloge se lotevam z različnih plati; zelo pomembno se mi na primer zdi, da v svoji okolici ali spominih najdem žensko, podobno osebi, ki jo igram – naj bo to v družini, med prijateljicami in znankami ali pa na cesti. Nekoga, ki nosi, če tako rečem, iste bolečine. To, česar nas je strah in po čemer hrepenimo, nas namreč močno določa in s tem se pri gradnji lika veliko ukvarjam.

Na tak način mu pridete bližje?

Bistvo gledališča je v srečanju. Kot igralki mi vloga vedno ponudi neke teme, na katere se moram odzvati, o njih premisliti, se opredeliti. Te svoje odzive nato nanese na neko vzporedno psihično strukturo, skrito globoko v meni, in v času nastajanja predstave nenehno poteka dialog med vlogo ter mano kot igralko, počasi se zblížujeta in postajata eno. V procesu srečam samo sebe, da lahko čim bolj natančno pripovedujem zgodbo svojega lika, da v vsakem trenutku vem, zakaj je ta oseba na odru in o čem razmišlja. Do tega srečanja, ki je tako pomembno pri gledališkem ustvarjanju, pa pride tudi med mano in soigralci ter njihovimi procesi dela, ki so lahko zelo drugačni, pa z režiserjem, scenografom, kostumografino in drugimi sodelavci. To je smisel tega poklica – vzpostaviš se lahko samo v dialogu.

In nato v srečanju z občinstvom ...

Seveda! Ko si na odru, je najlepše, kadar občutiš, da te občinstvo posluša, spremlja, da čuti s teboj, to je tisto glavno! Takrat veš, da nisi sam. Kajti te zgodbe se zmeraj dotikajo vseh nas, naših primarnih bolečin, čustev, veselja, vsega, kar je sestavni del našega življenja. V tem, da jih delimo in se v njih srečujemo, je posebna milina. Smisel zgodb je v tem, da jih pripovedujemo skupaj.

Skoraj trideset let že živite v Sloveniji. Kako težko se je bilo igralki naseliti v drugem jeziku?

To je bil dolg, zapleten, težaven proces. Na začetku sem delala s pomočjo angleškega ali nemškega prevoda besedila; vrsto let sem začejala študij dva meseca prej kot kolegi, saj sem si morala vlogo najprej postaviti sama pri sebi v danščini, da sem prišla v stik z likom, s tem, kar doživlja. Šele nato sem lahko nadaljevala delo v slovenščini, seveda ob dodatni lektorski pomoči. Kajti slovenščina je bila zame takrat le zvok – nekakšna silno lepa, pa vendar čudna glasba. Pri tem ne govorim toliko o intelektualnem razumevanju, temveč o tisti prvinski, organski izkušnji, ki jo dobiš v otroštvu – ko sta beseda in pojav, ki ga ta

označuje, kot zlita v eno in se ti ob določenem zvoku samodejno sproži morje asociacij in doživljajev. Medtem pa je slovenščina že postala moj delovni jezik in nič več se ne sprašujem, ali je smiselno, da stojim na odru in govorim v jeziku, ki ga gledalci čutijo bistveno bolje od mene. Prej se mi je

dogajalo, da so se ljudje v dvorani ob repliki smejali, pa pravzaprav nisem čisto dobro vedela, zakaj – saj besedilo sem razumela, vedela sem, da je smešno, toda intimno nisem občutila, kaj natančno je tisto komično v njem. Danes ni več tako. *(Smeh.)* ×

»Običajno v vlogi kar nekaj zavoham, jo nekako začutim, seveda pa temu vedno sledi temeljit premislek v procesu njenega oblikovanja,« pojasnjuje Jette Ostan Vejrup. Jaka Gasar